

УДК. 631.2

ВПЛИВ НАДІЙНОСТІ ЖНИВАРОК НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЇХ РОБОТИ

Тарасенко В.В., д.т.н.,

Болтянський В.М., к.т.н.,

Шабала М.О., к.т.н.,

Мітін В.М., к.т.н.,

Мітков В.Б., к.т.н.

Брагінець А.М., к.т.н.

Таврійський державний агротехнологічний університет

Тел. (0619) 42-12-65

Анотація – у статті наведені результати досліджень впливу надійності жниварок на ефективність їх роботи.

Ключові слова – надійність, вплив, жниварка, ефективність, дослідження, продуктивність, відмова.

Постановка проблеми. Збільшення виробництва зерна - найважливіше завдання сільськогосподарської науки і агропромислового комплексу України. Основними напрямками економічного і соціального розвитку України на 2010 – 2015 і на період до 2020 року передбачено довести його валовий збір до 50 – 55 млн. тонн.

У рішенні цієї ключової проблеми велике значення надається збільшенню виробництва зерна пшениці. Добитися істотного його приросту вже зараз можна шляхом скорочення його втрат при збиранні, транспортуванню і доробці.

Аналіз останніх досліджень. На підставі проведеного аналізу досліджень [1,2,3,4] показав наскільки важливим є вивчення показників надійності сільськогосподарських машин та їх зміна з урахуванням строку вводу в експлуатацію. Встановлено, що показники надійності погіршуються в залежності від терміну експлуатації сільськогосподарських машин і негативно впливають на техніко-економічні показники, а також на величину втрат сільськогосподарської продукції. Мало вивчений процес впливу швидкості руху на показники надійності і як показує практика такий вплив значний.

Формулювання мети статті. З урахуванням показників надійності жниварних машин встановити їх вплив на продуктивність, визначити оптимальну швидкість руху і рівень технічної оснащеності господарства жниварними агрегатами з урахуванням терміну їх експлуатації.

Основна частина. У зниженні втрат важлива роль відводиться збиральній техніці, від ефективного і високопродуктивного використання якої багато в чому залежить доля врожаю. Відмови по технічних і технологічних неполадках в збиральний період приводять до значних простоїв агрегатів і, як наслідок, до втрат частини врожаю. Тому підвищення надійності техніки, яка використовується при збиранні, набуває величезного економічного значення.

З цією метою в господарствах Запорізької, Херсонської, Миколаївської областей і автономної республіки Крим впродовж ряду років проводилися спостереження, з повним хронометражем робочого дня, за роботою жниварок ЖВН-6У, ЖВН-6У-01-04 тих, що випускаються Бердянським заводом сільгоспмашинобудування. Вивчалися їх реальні потоки відмов і відновлення працездатності.

Характеристика парку жниварок, відібраних для спостережень і обстежень і загальні результати їх випробувань приведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Техніко-експлуатаційні показники роботи жниварок

Рік введення машин в експлуатацію	Кількість машин під спостереженням, шт.	Сезонне напруження		Кількість відмов на машину, одиниць	Середній наробіток на відмову, га
		га	у % до планового завантаження (+) (-)		
2004	11	167	- 24,5	23	7,3
2005	19	176	- 22,0	21	8,2
2006	17	182	- 17,5	22	8,3
2007	19	193	- 13,5	25	10,6
2008	20	260	+ 11,7	29	12,5
2009	18	342	+ 57,0	29	11,6

Аналіз даних таблиці 1 показує, що із збільшенням терміну служби («віку») машин, один з показників їх надійності (середній наробіток на відмову) знижується. Так, для машин першого – другого року експлуатації середній наробіток на відмову склало 11,6 і 12,5 га (рис. 1), а для машин п'ятого – шостого року експлуатації, відповідно 8,2 і 7,3 га. Чітко є видимим і тенденція до зменшення сезонного наробітку з урахуванням введення машин в експлуатацію. Так, середнє-сезонний наробіток по групі машин першого року експлуатації склало 342 га, а по групі введення в експлуатацію в 2004 році (шостий сезон роботи) – 167 га, тобто в два з гаком рази менше, ніж для машин першого року експлуатації.

Значну кількість відмов по жниварках першого і другого року експлуатації слід пояснити особливо (рис. 2). Велика кількість відмов по жниварках першого року експлуатації пояснюється тим, що в поча-

тковий період експлуатації жнивarki виявляються відмови, що характеризують загальний рівень технічної культури виробництва. На заводі повне прироблення деталей, що труться, передбачене, а в умовах господарства, як правило, не проводиться експлуатаційна обкатка, метою якої є прироблення поверхонь, що труться, перевірка роботи вузлів і механізмів, виявлення випадкових дефектів (неповне затягування різьбових з'єднань, недоброякісна зварка, клепка, шплінтування, стопоріння, відсутність мастила в підшипниках або її підтікання і та інші). До другого року експлуатації усуваються, як правило, причини, що приводять до перерахованих типів відмов. Їх кількість різко зменшується, але накопичуються втомні явища, які вже до третього року експлуатації і надалі виявляються у вигляді відмов, що характеризують рівень надійності, систему технічного обслуговування і ремонту, що склалася, організацію зберігання жаток.

Як показав досвід роботи і результати хронометражних спостережень, найбільший вплив на вихід деталей з ладу надає: механічне зношування зв'язаних деталей, ударні навантаження (переміщення агрегату, при виконання технологічного процесу, упоперек основної обробки ґрунту), невчасне і не завжди якісне виконання операцій по технічному обслуговуванню машин, порушення регулювань.

Пропонується, з урахуванням накопиченої інформації, за показниками надійності жниварок і з урахуванням «віку» оцінювати парк машин не по кількісному складу, а за показниками якості (потенційним можливостям парку машин).

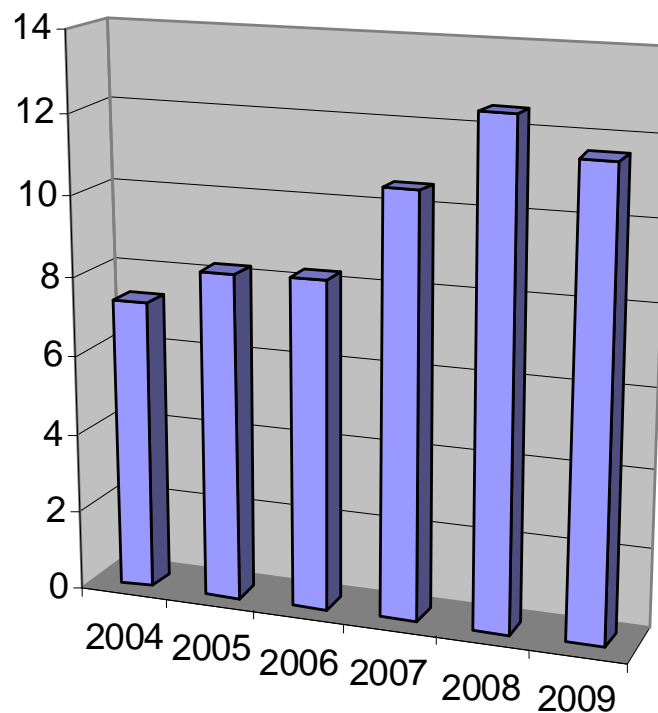

Рис.1. Наробіток на відмову, га/відмова.

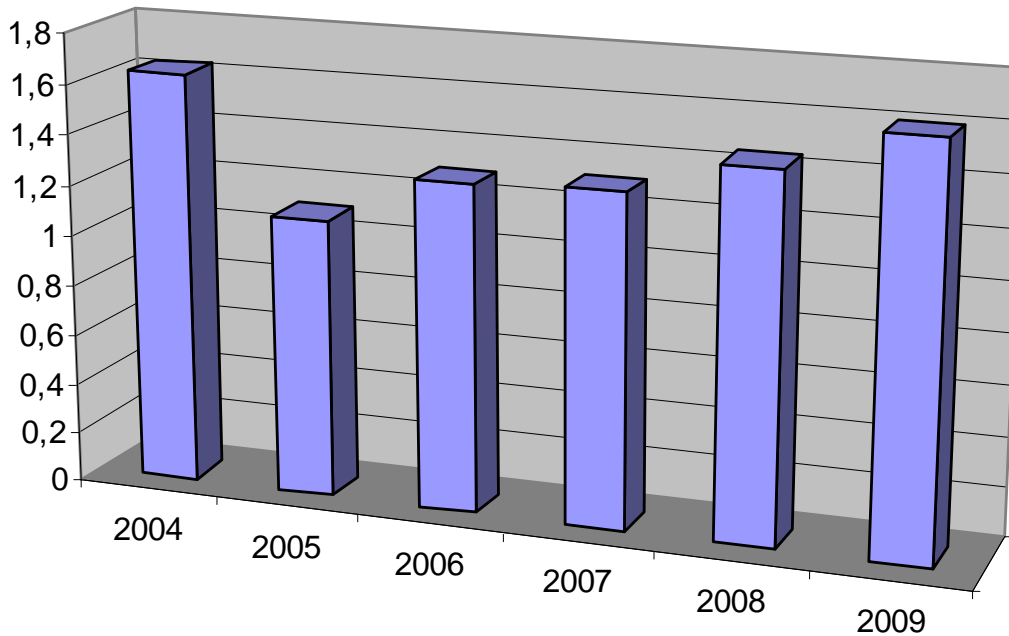

Рис. 2. Кількість відмов по групі жниварок на одну машину (1 – 6 років експлуатації).

В даний час в багатьох господарствах АПК при плануванні робіт по збиранню врожаю розрахунок потрібної кількості агрегатів проводиться без урахування їх «віку» і якісних характеристик. Таке планування слід визнати помилковим, оскільки запланована на збирання техніка з плановим завданням не справиться і частина робіт, природно, буде виконана за межами науково-обґрунтованих агротехнічних строків.

Із-за невчасного виконання робіт, добові втрати за сезон врожаю в степовій зоні України при врожайності 28ц/га складають 0,8823 ц/га [1].

Дослідженнями встановлено, що фактично виконаний за сезон об'єм робіт машинами різного року введення в експлуатацію істотно відрізняються від планових 200 – 220 га (таблиця 1).

Аналіз одержаних даних показав, що з плановим завданням справляються тільки жниварки першого і другого року введення в експлуатацію, чого не можна сказати про машини, які введені в експлуатацію раніше. По машинах цієї «вікової» групи спостерігається стійка тенденція до зменшення сезонного наробітку і зростання об'єму робіт, виконання якого слідує за встановленими агротехнічними термінами. Тому по складу кількості збиральних агрегатів ця особливість повинна бути врахована. Інакше неминучі втрати, величину яких можна визначити по виразу

$$\ddot{I}_{a^3} = \ddot{I}_a \cdot Q_{ia^3}, \quad (1)$$

де $\ddot{I}_{a^3}$ - втрати за жнивркою i - го року експлуатації;

$\ddot{I}_a$ - абсолютні добові втрати урожаю, ц/га;

Q_{ia^3} - об'єм робіт, що виконуються жнивним агрегатом i - го роки експлуатації за межами встановлених агротехнічних термінів, га.

У свою чергу $Q_{i\bar{i}3}$ може бути визначений по виразу

$$Q_{i\bar{i}3} = Q_i - Q_{\delta^3}, \quad (2)$$

де Q_i - планове напрацювання, га;

Q_{δ^3} - фактичне сезонне напрацювання жнивваркою і - го роки експлуатації, га.

Для жнивварки шостого року введення в експлуатацію

$$Q_{i\bar{i}6} = 220 - 167 = 53 \text{ га}$$

Таким чином, втрати урожаю при використанні тільки однієї жнивварки шостого року експлуатації, складуть:

$$\dot{I}_{\text{сез}} = 0,8823 \cdot 53 = 46,7 \text{ т}$$

Оцінюючи аналогічним чином парк жнивних машин, що залучаються до збиральних робіт, визначаються сумарні втрати в зерні, а з врахуванням закупівельних цін і грошові збитки господарства.

При розрахунку кількості необхідних жнивних агрегатів, для забезпечення своєчасного збирання зернових колосових культур, господарствами повинні враховуватися реальний рівень надійності жнивварок, що змінюється з «віком», щоб виключити можливі втрати врожаю із-за збільшення тривалості збиральних робіт. Ці «вікові» особливості машин повинні так бути враховані при нормуванні польових механізованих робіт, щоб якщо не повністю, то хоч би частково нівелювати різницю в оплаті праці при роботі на «старій» і «новій» техніці.

Встановлено також, що кількість відмов з технічних причин збільшується з підвищенням поступальної швидкості руху жнивних агрегатів, а також під час переходу машини в старшу «вікову» групу.

Пошукові теоретичні і експлуатаційні дослідження дозволили встановити вплив надійності жнивварок на величину сезонної наробітку [2]

$$W_{\bar{n}\delta\zeta} = B_p \cdot V_p \cdot T_{\bar{n}\delta\zeta} \cdot \frac{\mu}{\mu + \lambda}, \quad (3)$$

де $T_{\text{сез}}$ – час роботи «ідеальної жнивварки» (жнивварка з коефіцієнтом готовності рівним одиниці) за сезон, год.;

$\frac{\mu}{\mu + \lambda}$ - середня частка часу виконання жнивваркою корисної роботи;

μ - інтенсивність відновлення;

λ - інтенсивність відмов;

B_p – робоча ширина захоплення, м;

V_p - швидкість руху, км/ч.

Інтенсивність відмов визначається з виразу:

$$\lambda = \frac{0,1 \cdot B_p \cdot V_p}{W_{\bar{n}\delta}}, \quad (4)$$

де $W_{\bar{n}\delta}$ – середнє напрацювання на відмову.

Величина, зворотна середньому часу усунення несправності ($T_{\text{всп}}$), є інтенсивністю відновлення:

$$\mu = \frac{1}{\dot{O}_{\hat{a}\hat{n}\hat{d}}}. \quad (5)$$

Використовуючи набуте значення μ і λ підставивши у формулу визначення сезонного напрацювання після нескладних перетворень алгебри одержимо:

$$W_{\hat{n}\hat{a}\hat{c}} = \frac{\dot{O}_{\hat{n}\hat{a}\hat{c}}}{\frac{\dot{O}_{\hat{a}\hat{n}\hat{d}}}{W_{\hat{n}\hat{d}}} + \frac{1}{0,1 \cdot \hat{A}_{\hat{d}} \cdot V_p}}, \quad (6)$$

Таким чином, фактична сезонний наробіток жнивних машин залежить від загальновідомих чинників (швидкості руху, ширини захоплення і чинника часу), а також показників надійності: середнього часу відновлення, працездатності, середнього наробітку на відмову. Останні показники при розрахунках фактичної продуктивності і наробітку збиральних агрегатів не враховується, що нами вже наголошувалося вище, приводить до завищення розрахунковій продуктивності збиральних агрегатів і оцінці у визначенні потрібної їх кількості для виконання робіт в науково-обґрунтовані терміни.

Рішення залежності (графоаналітичним методом) дозволяє встановити характер її залежності від параметра $W_{\hat{n}\hat{d}}$ та визначити ту доцільну межу надійності до якого необхідно прагнути при створенні нових або модернізації тих, що серійно випускаються жаток (рис. 3). З певного значення по показнику $W_{\hat{n}\hat{d}}$ крива починає асиміотически наближатися до вироблення «ідеальної машини», машині з коефіцієнтом готовності рівним одиниці.

Висновки. У нашому конкретному випадку, для жниварок ЖВН-6У, ЖВН-6У-01-04, що працюють із швидкістю руху до 10 км/ч показник надійності, середній наробіток між відмовами повинен бути рівним 20 га, щоб добитися виходу на рівень готовності 0,96 (до сучасних вимог по рівню готовності для сільськогосподарській техніці).

У разі збільшення поступальної швидкості до 13 км/ч середній наробіток між відмовами повинен бути рівним 24 га для забезпечення того ж рівня готовності.

Вирішуючи у кожному конкретному випадку питання надійності необхідно чітко визначити економічно доцільні межі підвищення рівня надійності.

Отже, необхідні подальші комплексні теоретичні і експериментальні дослідження з метою підвищення рівня надійності сучасних жниварок до рівня світових стандартів, що забезпечує конкурентоспроможність вітчизняної продукції.

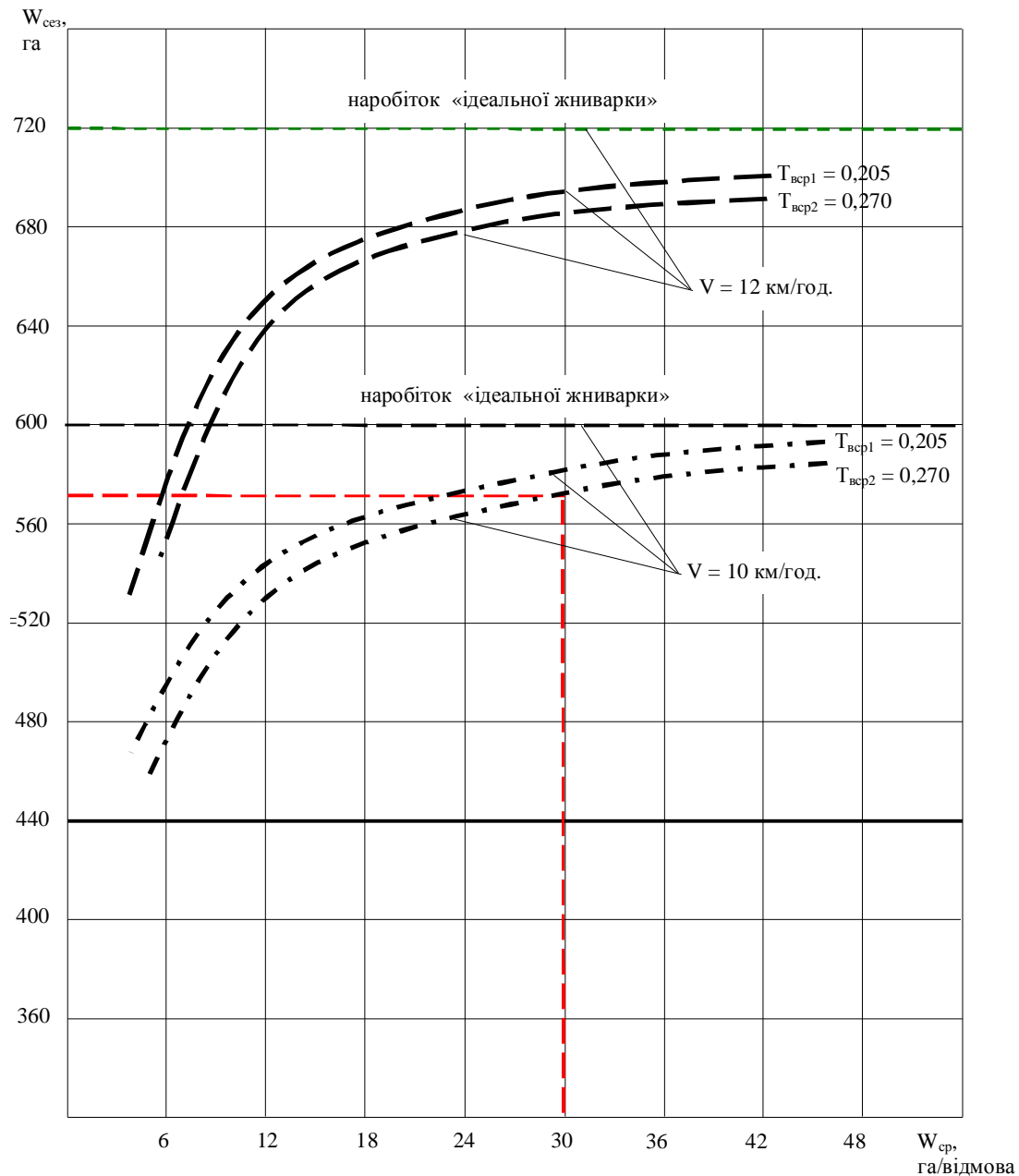

Рис. 3. Залежність сезонного наробітку жнивarki ЖВН-6У, ЖВН-6У-01-04 від величин наробітку на відмову: $T_{\text{сез}} = 100$ год. – річний норматив в годинах; $T_{\text{вср1}} = 0,205$ год. – час усунення відмов; $T_{\text{вср2}} = 0,205$ год. – час усунення відмов з урахуванням пошуку та доставці запасних частин.

Література.

1. Хабатов Р.Ш. Эксплуатация машинно-тракторного парка при интенсивных технологиях производства. / Р.Ш. Хабатов. - М. : ТСХА, 1967. - 156 с.
2. Болтянський В.М. Исследования показателей эксплуатационной надежности работы жатвенных машин в зависимости от их возраста и скорости движения.: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня

- канд. техн. наук : спец. 05.412 «Эксплуатация и ремонт сельскохозяйственных машин и орудий» / В.М. Болтянский; Всесоюзный сельскохозяйственный институт заочного образования. – Москва. 1971. – 25 с.
3. Пресбытков П.Ф. Безопасность уборочных агрегатов. / П.Ф. Пресбытков, В.Ф Скобач. –Л.: ВО «Агропромиздат» Ленинградское отделение, 1987. – 205 с.
4. ГОСТ 27.503-81. Надежность в технике. Система сбора и обработки информации. Методы оценок и показателей надежности. Введен 01.07.82. –М.: Изд-во стандартов, 1981. – 55 с.

ВЛИЯНИЕ НАДЕЖНОСТИ ЖАТОК НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИХ РАБОТЫ

Тарасенко В.В., Болтянский В.М., Шабала М.О., Митин В.М., Митков В.Б., Брагинец А.М.

Аннотация

В статье приведенные результаты исследований влияния надежности жаток на эффективность их работы.

INFLUENCE OF RELIABILITY OF REAPING-MACHINES ON EFFICIENCY OF THEIR WORK

V. Tarasenko, V. Boltyansky, N. Shabala, V. Mitin,
V. Mitkov, A. Braginez

Summary

In the article the resulted results of researches of influencing of reliability of reaping-machines on efficiency of their work.